Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 5. septembra 2024*

„Predhodno odločanje – Skupni sistem davka na dodano vrednost (DDV) – Direktiva 2006/112/ES – Oprostitve – Člen 135(1)(g) – Upravljanje posebnih investicijskih skladov – Pojem – Pokojninski sklad – Primerljivost s kolektivnim naložbenim podjemom za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje (KNPVP) – Tveganje naložb, ki jih nosijo člani – Obseg – Potreba po primerjavi s pokojninskim skladom, ki ga zadevna država članica šteje za posebni investicijski sklad“

V združenih zadevah od C-639/22 do C-644/22,

katerih predmet so predlogi za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki jih je vložilo rechtbank Gelderland (sodišče v Gelderlandu, Nizozemska) z odločbama z dne 5. in 6. oktobra 2022, ki sta na Sodišče prispeli 12. oktobra 2022, v postopkih

X (C-639/22),

Stichting BPL Pensioen (C-643/22),

Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL) (C-644/22)

proti

Inspecteur van de Belastingdienst Utrecht (C-639/22, C-643/22 in C-644/22)

in

Fiscale Eenheid Achmea BV (C-640/22),

Y (C-641/22)

proti

Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam (C-640/22 in C-641/22)

in

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (C-642/22)

proti

* Jezik postopka: nizozemščina.

Inspecteur van de Belastingdienst Maastricht (C-642/22),

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi C. Lycourgos, predsednik senata, O. Spineanu-Matei (poročevalka), sodnica, J.-C. Bonichot, S. Rodin, sodnika, in L. S. Rossi, sodnica,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodna tajnica: A. Lamote, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 5. oktobra 2023,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za X, Y, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten in Stichting BPL Pensioen K. R. Carton, E. M. van Kasteren in J. P. A. Vermeer, belastingadviseurs,

– za Fiscale Eenheid Achmea BV in Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL) U. N. C. Boy in G. J. van Norden, belastingadviseurs,

– za nizozemsko vlado M. K. Bulterman, A. Hanje in J. Langer, agenti,

– za dansko vlado D. Elkan, J. F. Kronborg in C. A.-S. Maertens, agentke,

– za Evropsko komisijo J. Jokubauskaitė in W. Roels, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 14. marca 2024

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlogi za sprejetje predhodne odločbe se nanašajo na razlago člena 135(1)(g) Direktive Sveta 2006/112/ES z dne 28. novembra 2006 o skupnem sistemu davka na dodano vrednost (UL 2006, L 347, str. 1, v nadaljevanju: Direktiva o DDV).

2 Ti predlogi so bili vloženi v okviru šestih sporov, prvič, v zadevi C-639/22 med X, obveznim poklicnim pokojninskim skladom, v zadevah C-643/22 in C-644/22 pa med Stichting BPL Pensioen oziroma Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), panožnimi pokojninskimi skladi, in Inspecteur van de Belastingdienst Utrecht (inšpektor davčne uprave v Utrechtu, Nizozemska), drugič, v zadevah C-640/22 in C-641/22 med Fiscale Eenheid Achmea BV, podjetjem, ki je opravljalo storitve za panožni pokojninski sklad, oziroma Y, poklicnim pokojninskim skladom, in Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam (inšpektor davčne uprave v Amsterdamu, Nizozemska) ter, nazadnje, tretjič, v zadevi C-642/22 med Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, obveznim poklicnim pokojninskim skladom, in Inspecteur van de Belastingdienst Maastricht (inšpektor davčne uprave Maastricht, Nizozemska), in sicer v zvezi z uporabo oprostitve davka na dodano vrednost (DDV) iz člena 135(1)(g) Direktive o DDV za te pokojninske sklade.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva o DDV

3 Člen 2(1)(c) Direktive o DDV določa:

„1. Predmet DDV so naslednje transakcije:

[…]

c) storitve, ki jih davčni zavezanec, ki deluje kot tak, opravi na ozemlju države članice za plačilo“.

4 Člen 135(1)(g) te direktive določa:

„1. Države članice oprostijo naslednje transakcije:

[…]

g) upravljanje posebnih investicijskih skladov, ki jih opredelijo države članice“.

Direktiva KNPVP

5 Člen 1 Direktive 2009/65/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o kolektivnih naložbenih podjemih za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje (KNPVP) (UL 2009, L 302, str. 32) (v nadaljevanju: Direktiva KNPVP) določa:

„1. Ta direktiva se uporablja za kolektivne naložbene podjeme za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje (KNPVP), ustanovljene na ozemlju držav članic.

2. Za namene te direktive in ob upoštevanju člena 3 so KNPVP tisti podjemi, katerih:

a) edini namen je skupno vlaganje kapitala, zbranega pri javnosti, v prenosljive vrednostne papirje ali druga likvidna finančna sredstva, navedena v členu 50(1), in ki poslujejo po načelu razpršitve tveganj, in

b) enote premoženja se na zahtevo imetnikov ponovno odkupijo ali izplačajo, neposredno ali posredno, iz sredstev teh podjemov. Ukrepi, s katerimi KNPVP zagotavljajo, da se tržna vrednost njihovih enot na borzi ne razlikuje bistveno od čiste vrednosti njihovih sredstev, štejejo za enakovredne takemu ponovnemu odkupu ali izplačilu.

Države članice lahko dovolijo, da KNPVP sestavlja več naložbenih razdelkov.

[…]“

Nizozemsko pravo

6 Člen 11(1)(i), točka 3, Wet houdende vervanging van de bestaande omzetbelasting door een omzetbelasting volgens het stelsel van heffing over de toegevoegde waarde (Wet op de omzetbelasting) (zakon o nadomestitvi obstoječega prometnega davka s prometnim davkom na podlagi sistema davka na dodano vrednost (zakon o prometnem davku)) z dne 28. junija 1968 (Stb. 1968, št. 329) v različici, ki se uporablja v sporu o glavni stvari, določa:

„1. Plačila davka so pod pogoji, določenimi z uredbo, oproščene:

[…]

i) te transakcije:

[…]

(3) upravljanje združenega premoženja investicijskih skladov oziroma investicijskih družb za skupne naložbe“.

Spori o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

7 Tožeče stranke v postopkih v glavni stvari v zadevah C-639/22 in od C-641/22 do C-644/22, in sicer X, Y, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, Stichting BPL Pensioen in Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), so nizozemski pokojninski skladi, ki so storitve upravljanja premoženja kupili od naložbenega upravitelja s sedežem zunaj Nizozemske. V zadevi C-640/22 je tožeča stranka iz postopka v glavni stvari, družba Fiscale Eenheid Achmea, družba nizozemskega prava, opravljala storitve upravljanja premoženja za panožni pokojninski sklad.

8 Te tožeče stranke pred rechtbank Gelderland (sodišče v Gelderlandu, Nizozemska), ki je predložitveno sodišče v vsaki od zadev, navedenih v prejšnji točki, izpodbijajo znesek DDV, ki so ga izračunali davčni inšpektorji v Utrechtu, Amsterdamu in Maastrichtu (v nadaljevanju: davčna uprava), za nakup storitev upravljanja premoženja. Menile so, da je pokojninski sklad, ki je navedene storitve kupil ali za katerega so bile te storitve opravljene, „posebni investicijski sklad“ v smislu člena 135(1)(g) Direktive o DDV. Zato naj bi bila pridobitev ali opravljanje teh storitev oproščena davka na podlagi člena 11(1)(i), točka 3, zakona o nadomestitvi obstoječega prometnega davka s prometnim davkom na podlagi sistema davka na dodano vrednost (zakon o prometnem davku) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari.

9 Iz predložitvenih odločb je razvidno, da nizozemski sistem pokojninskega zavarovanja zajema tri stebre, in sicer osnovno zakonsko pokojnino, pokojninske sheme, ki jih organizirajo delodajalci, in individualne prostovoljne pokojninske sheme. Drugi steber, ki ga ureja Wet houdende regels betreffende pensioenen (zakon o pokojninskih pravilih) (v nadaljevanju: pokojninski zakon), vključuje poklicne pokojninske sklade in panožne pokojninske sklade. Po mnenju predložitvenega sodišča so obvezni poklicni pokojninski skladi v smislu Wet verplichte beroepspensioenregeling (zakon o obveznem poklicnem pokojninskem sistemu) tudi del tega drugega stebra.

10 Pokojninski skladi, ki so predmet sporov o glavni stvari, naj bi bili v zadevah C-639/22 in C-642/22 obvezni poklicni pokojninski skladi, v zadevah C-640/22, C-643/22 in C-644/22 panožni pokojninski skladi, v zadevi C-641/22 pa poklicni pokojninski sklad.

11 Predložitveno sodišče v vsakem od predlogov za sprejetje predhodne odločbe navaja, da pokojninska shema, ki jo izvajajo zadevni pokojninski skladi, temelji na „pogodbi o pokojninskih prejemkih“, za katero je značilno izplačilo fiksnih pokojninskih prejemkov. Šlo naj bi za eno od treh vrst pogodb, določenih v pokojninskem zakonu. Ta pogodba naj bi se razlikovala od „pogodbe o prispevkih“, ki naj bi predvidevala določene prispevke, ki naj bi se pozneje pretvorili v fiksne ali variabilne pokojninske prejemke, in od „pogodbe o kapitalu“, ki naj bi se nanašala na določen kapital, ki je pozneje pretvorjen v fiksne ali variabilne pokojninske prejemke.

12 Pokojninski skladi naj bi bili pod državnim nadzorom glede spoštovanja strateške stopnje kritja, ki se nanaša na razmerje med premoženjem teh skladov in sedanjo vrednostjo njihovih pokojninskih obveznosti. Predložitveno sodišče pojasnjuje, da strateška stopnja kritja in lastna sredstva pokojninskega sklada določajo finančni položaj tega sklada ter v veliki meri višino prispevkov in morebitnih znižanj pokojninskih prejemkov ter dodelitev morebitnih dodatkov k pokojninskim prejemkom (indeksacija) ali morebitno zmanjšanje teh prejemkov in pokojninskih pravic.

13 Pokojninski sklad naj bi določil znesek prispevkov, ki jih je treba plačati, tako da krije povečanje lastnih sredstev, potrebno za povečanje obveznosti v zvezi s pokojninami, pri čemer se upoštevajo tudi napovedi glede donosnosti naložb.

14 Za nekatere pokojninske sklade, in sicer tiste iz zadev C-640/22, C-643/22 in C-644/22, naj bi upravni odbor vsakega sklada določil znesek prispevkov, vplačanih v te sklade po posvetovanju z organizacijami delodajalcev in delavcev. Prispevke naj bi vplačeval delodajalec, delno pa naj bi se odtegnili od plače delavca. V primeru pokojninskega sklada Y, ki je predmet zadeve C-641/22, se naj bi prispevek določil glede na posameznega člana, vendar naj bi bil vseeno omejen navzgor. V tej zadnjenavedeni zadevi predložitveno sodišče pojasnjuje, da so delodajalci med letoma 2014 in 2020 jamčili v višini 250 milijonov EUR, ki se lahko uporabijo za dopolnitev prispevkov, če bi bili ti nezadostni za zagotovitev pričakovanih pokojninskih pravic. V zadevah C-639/22 in C-642/22 naj bi člani prispevke plačevali na podlagi dohodka iz poklicne dejavnosti ali dobička svojega podjetja.

15 V vseh postopkih v glavni stvari, razen v zadevi C-639/22, naj bi se pokojninske pravice in pokojninski prejemki v zadevnih pokojninskih shemah izračunavali na podlagi plače in števila let zaposlitve vsakega delavca. V zvezi s tem predložitveno sodišče navaja, da se znesek teh pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov v zadevnih pokojninskih shemah v teh zadevah lahko spremeni. Ta znesek naj bi se lahko povečal, na primer glede na gibanje indeksa cen življenjskih potrebščin. Upravni odbor vsakega pokojninskega sklada naj bi odločil o dodelitvi tega dodatka. Predložitveno sodišče v zadevi C-644/22 pojasnjuje, da se dodelitev morebitnega dodatka v celoti financira z donosnostjo naložb zadevnega pokojninskega sklada.

16 Predložitveno sodišče navaja, da se v pokojninski shemi v zadevi C-639/22 starostna pokojnina določi glede na število četrtletij plačevanja prispevkov. Šlo naj bi za referenčno pokojnino, katere znesek lahko glede na prejšnje leto zviša upravni odbor pokojninskega sklada po določeni formuli, če so zadostna finančna sredstva.

17 V pokojninski shemi v zadevi C-641/22 naj bi upravni odbor pokojninskega sklada vsako leto, če premoženjsko stanje tega sklada to dopušča, odločil, ali in v kakšnem obsegu se odobri dodatek k pokojninskim pravicam in pokojninskim prejemkom. V pokojninskem sistemu v zadevi C-642/22 se letno dodeli 2-odstotni dodatek k pokojninskim pravicam in pokojninskim prejemkom. Glede na finančni položaj pokojninskega sklada se lahko upravni odbor tega sklada odloči za dodelitev večjega dodatka, ki se financira delno iz prispevkov, delno pa iz presežnih donosov vloženega kapitala.

18 Nasprotno pa se lahko od pokojninskega sklada zahteva, da zmanjša znesek teh pravic in prejemkov, kot v zadevi C-641/22, v zvezi s stopnjo vzpostavitve pokojninskih pravic za leto 2020. Taka znižanja in zvišanja so urejena s pokojninskim zakonom. V zvezi s tem predložitveno sodišče poudarja, da ni mogoče odobriti nobenega dodatka, če se strateška stopnja kritja zniža pod določeno ravnjo. Tako naj bi lahko pokojninski sklad v zadevi C-644/22 dodatek dodelil šele leta 2009. Ker se je poleg tega finančno stanje tega sklada poslabšalo, naj bi bil pri Nederlandsche Bank (centralna banka, Nizozemska) uveden sanacijski načrt, ki je predvidel zmanjšanje vzpostavljenih pokojnin za 0,85 %.

19 Predložitveno sodišče se sprašuje, ali je treba zadevne pokojninske sklade iz sporov o glavni stvari šteti za „posebne investicijske sklade“, ki so lahko upravičeni do oprostitve plačila DDV iz člena 135(1)(g) Direktive o DDV.

20 V tem okviru predložitveno sodišče ob sklicevanju na sodbe z dne 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees in drugi (C-424/11, EU:C:2013:144); z dne 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), in z dne 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801), poudarja, da je pokojninski sklad, ki tako kot zadevni pokojninski skladi v sporih, o katerih odloča to sodišče, ni KNPVP v smislu Direktive KNPVP, vseeno mogoče šteti za „posebni investicijski sklad“ v smislu člena 135(1)(g) Direktive o DDV, če ima nekatere značilnosti.

21 Navedeno sodišče se zlasti sprašuje o razlagi ene od teh značilnosti, in sicer zahteve, da morajo tveganje naložb nositi člani. Navaja, da po mnenju davčne uprave, ki se v zvezi s tem sklicuje na sodbo Hoge Raad (vrhovno sodišče, Nizozemska), tveganje, povezano z naložbami zadevnih pokojninskih skladov v sporih, o katerih odloča, za člane teh pokojninskih skladov ni dovolj pomembno.

22 Predložitveno sodišče meni, da zadevne pokojninske sheme, ki so predmet postopka pred njim, niso popolnoma primerljive s shemami, obravnavanimi v sodbah z dne 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees in drugi (C-424/11, EU:C:2013:144), in z dne 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), niti s sistemom iz sodbe Hoge Raad (vrhovno sodišče), ki jo navaja v predložitveni odločbi.

23 Meni namreč, da se višina pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov iz naslova pokojninskih sistemov iz sporov, o katerih odloča, izračuna na podlagi dohodkov iz poklicne dejavnosti in števila let zaposlitve članov ali referenčne pokojnine.

24 Iz tega naj bi sledilo, prvič, da naj bi se položaj razlikoval od položaja iz sodbe z dne 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees in drugi (C-424/11, EU:C:2013:144), saj naj ne bi bilo mogoče šteti, da pokojninske pravice in pokojninski prejemki iz postopka pred predložitvenim sodiščem nikakor niso odvisni od vrednosti sredstev in donosnosti naložb pokojninskih skladov. Čeprav višina teh pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov ni neposredno odvisna od

donosnosti naložb, naj pričakovani znesek pokojnine ne bi bil zagotovljen. Tveganje spremembe vrednosti sredstev naj bi se odražalo v strateški stopnji kritja in naj bi tako skupaj z drugimi parametri izračuna določalo, ali in v kolikšnem obsegu se lahko dodelijo dodatki ali pa je treba, nasprotno, zmanjšati pokojninske pravice in pokojninske prejemke. To sodišče tako meni, da so donosnost naložb in spremembe vrednosti sredstev izražene v višini pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov.

25 Po drugi strani naj bi se zadevne pokojninske sheme v sporih, o katerih odloča navedeno sodišče, razlikovale tudi od pokojninske sheme iz sodbe z dne 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), v kateri naj bi bila višina pokojnine določena z zneskom fiksnih prispevkov in donosom od njih, kar po mnenju istega sodišča bolj ustreza pokojninski shemi, urejeni na podlagi „pogodb o prispevkih“ v smislu pokojninskega zakona. To pa naj ne bi preprečevalo, da v vseh shemah, o katerih poteka postopek pred predložitvenim sodiščem, tveganje primanjkljaja in presežka prevzamejo vsi člani z zmanjšanjem vzpostavljenih pravic ali uporabo zmanjšanja ali, nasprotno, z dodelitvijo dodatkov ali nadomestil predhodno izvedenih znižanj.

26 Predložitveno sodišče želi ugotoviti, ali dejstvo, da tveganje naložb nosijo vsi člani, preprečuje, da bi se pokojninski sklad, kot je ta v sporih, o katerih odloča, štel za posebni investicijski sklad, in ali zadostuje, da člani nosijo kakršno koli tveganje v zvezi s tem ali pa morajo nositi to tveganje v večji meri.

27 Poleg tega je iz predložitvenih odločb razvidno, da v zadevah C-640/22 in C-644/22 tožeči stranki iz postopka v glavni stvari, družbi Fiscale Eenheid Achmea in Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), trdita, da načelo davčne nevtralnosti zahteva primerjavo z nekaterimi pokojninskimi skladi, ki izvršujejo pogodbe o prispevkih in ki jih davčna uprava, ne da bi bila KNPVP, obravnava kot posebne investicijske sklade. V zvezi s tem predložitveno sodišče ugotavlja, da ta uprava na podlagi dopisa Staatssecretaris van Financiën (državni sekretar za finance, Nizozemska) nekatere pokojninske sklade, ki izvajajo pogodbe o prispevkih, obravnava kot posebne investicijske sklade.

28 Vendar to sodišče dvomi o nujnosti take primerjave, ker so bila merila iz sodb z dne 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees in drugi (C-424/11, EU:C:2013:144), in z dne 13. marca 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), na podlagi katerih je bilo mogoče ugotoviti, da gospodarski subjekti opravljajo enake transakcije kot KNPVP, oblikovana ob upoštevanju načela davčne nevtralnosti. Poleg tega se sprašuje, ali za posameznega delavca, ki ne bi vedno imel izbire vrste pokojninske pogodbe, obstaja bistvena razlika med temi različnimi vrstami pokojninskih pogodb.

29 V teh okoliščinah je rechtbank Gelderland (sodišče v Gelderlandu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji v zadevi C-644/22:

„1. Ali je treba člen 135(1)(g) Direktive o DDV […] razlagati tako, da je mogoče šteti, da člani pokojninskega sklada, kot je ta v postopku v glavni stvari, nosijo naložbeno tveganje, in ali to pomeni, da je pokojninski sklad ‚posebni investicijski sklad‘ v smislu te določbe? Ali je pri tem pomembno:

– ali člani nosijo individualno naložbeno tveganje, oziroma zadostuje, da posledice rezultatov naložb nosijo člani kot skupnost in nihče drug?

– kolikšen je obseg kolektivnega ali individualnega tveganja?

– v kolikšni meri je znesek pokojninskega prejemka odvisen tudi od drugih dejavnikov, kot so število let pokojninske dobe, višina plače in aktuarska obrestna mera?

2. Ali načelo davčne nevtralnosti pomeni, da je treba za uporabo člena 135(1)(g) Direktive o DDV pri skladih, ki niso KNPVP […], presoditi ne le, ali so primerljivi s KNPVP, temveč tudi, ali so s stališča povprečnega potrošnika primerljivi z drugimi skladi, ki niso KNPVP, ki pa jih država članica vendarle šteje za posebne investicijske sklade?“

30 V zadevah C-639/22, C-642/22 in C-643/22 je rechtbank Gelderland (sodišče v Gelderlandu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo enako vprašanje, kot je prvo vprašanje, postavljeno v zadevi C-644/22.

31 V zadevi C-640/22 to sodišče pojasnjuje, da od 1. januarja 2018 ni bilo več nobene aktivne vzpostavitve pokojninskih pravic v pokojninskem skladu, v katerem je tožeča stranka iz postopka v tej zadevi opravljala storitve upravljanja premoženja, saj je bil pokojninski sklad, ki ga obravnava navedeno sodišče, prisiljen prenesti svoja sredstva zaradi nizke strateške stopnje kritja. Zato se isto sodišče sprašuje o upoštevnosti tega elementa pri preučitvi tveganja v naložbe tega pokojninskega sklada, ki ga nosijo njegovi člani.

32 V teh okoliščinah je rechtbank Gelderland (sodišče v Gelderlandu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo enaka vprašanja kot v zadevi C-644/22, pri čemer je k prvemu vprašanju dodalo to pojasnilo:

„[…] Ali je pri tem pomembno:

[…]

– da v pokojninskem skladu od 1. januarja 2018 ni več aktivnega vzpostavljanja pokojnin in je zaradi nizke strateške stopnje kritja dolžan celotno premoženje prenesti na zavarovatelja ali drug pokojninski sklad?

[…]“

33 Nazadnje, predložitveno sodišče se v zadevi C-641/22 sprašuje, ali okoliščina, ki je že navedena v točki 14 te sodbe, in sicer da so delodajalci za določeno obdobje jamčili, da bi zagotovili vzpostavitev pokojninskih pravic, vpliva na obstoj tveganja, povezanega z naložbami pokojninskega sklada, ki ga nosijo njegovi člani.

34 V teh okoliščinah je rechtbank Gelderland (sodišče v Gelderlandu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo enaka vprašanja kot v zadevi C-644/22, pri čemer je k temu vprašanju dodalo to pojasnilo:

„[…] Ali je pri tem pomembno:

[…]

– da je delodajalec za obdobje od leta 2014 do vključno leta 2020 jamčil za znesek 250 [milijonov EUR] za dosego želene vzpostavitve pokojnine?“

35 S sklepom predsednika Sodišča z dne 15. novembra 2022 so bile zadeve od C-639/22 do C-644/22 združene za pisni in ustni del postopka ter izdajo sodbe.

Vprašanji za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

36 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem, ki je skupno vsem združenim zadevam, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 135(1)(g) Direktive o DDV razlagati tako, da se lahko za člane pokojninskega sklada – ki v okviru kolektivne sheme pokojninskega zavarovanja izvaja pokojninsko pogodbo, ki določa pokojninske pravice in pokojninske prejemke, katerih znesek, čeprav je opredeljen na podlagi referenčne pokojnine ali dohodkov iz poklicne dejavnosti in števila let zaposlitve vsakega člana, se lahko pod nekaterimi pogoji zaradi rezultatov naložb tega pokojninskega sklada razlikuje – šteje, da nosijo tveganje naložb. To sodišče sprašuje tudi, ali so v zvezi s tem upoštevni obseg nastalega tveganja, dejstvo, da je nastalo tveganje individualno ali kolektivno, število let pridobivanja pokojninskih pravic člana, dejstvo, da je bilo pridobivanje pokojninskih pravic v določenem trenutku prekinjeno, kar zadeva določen pokojninski sklad, oziroma tudi dejstvo, da je delodajalec določeno obdobje jamčil za pričakovano pridobitev pokojninskih pravic.

37 V skladu s členom 135(1)(g) Direktive o DDV države članice „upravljanje posebnih investicijskih skladov“, ki jih opredelijo države članice, oprostijo plačevanja DDV.

38 V zvezi s tem je treba opozoriti, da čeprav je zakonodajalec Unije državam članicam zaupal skrb za opredelitev pojma „posebni investicijski skladi“, je treba za take šteti sklade, ki sestavljajo KNPVP v smislu Direktive KNPVP (glej v tem smislu sodbo z dne 13. marca 2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, točka 46 in navedena sodna praksa).

39 Kot je razvidno iz člena 1(2) te direktive, so KNPVP podjemi, katerih edini namen je skupno vlaganje kapitala, zbranega pri javnosti, v prenosljive vrednostne papirje, katerih delovanje je podrejeno načelu razpršitve tveganj in katerih enote premoženja se na zahtevo imetnikov ponovno odkupijo ali izplačajo, neposredno ali posredno, iz sredstev teh podjemov (sodba z dne 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, točka 36 in navedena sodna praksa).

40 Natančneje, KNPVP so podjemi, v katerih se več naložb združi in porazdeli med več vrednostnih papirjev, ki jih je mogoče učinkovito upravljati za optimiziranje rezultatov, in v katerih so lahko posamezne naložbe sorazmerno skromne. Ti skladi svoje naložbe upravljajo v svojem imenu in za svoj račun, medtem ko ima vsaka stranka vlagatelj delež v skladu, ne pa tudi naložb sklada (sodba z dne 13. marca 2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, točka 50 in navedena sodna praksa).

41 V skladu z ustaljeno sodno prakso je treba za posebne investicijske sklade šteti tudi sklade, ki imajo, ne da bi bili ustanovljeni kot kolektivni naložbeni podjemi v smislu Direktive KNPVP, enake značilnosti kot ti podjemi in torej opravljajo enake transakcije ali so z njimi vsaj primerljivi, tako da so z njimi v konkurenčnem odnosu (sodba z dne 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, točka 37 in navedena sodna praksa).

42 Spomniti je treba, da je Sodišče menilo, da je ena od značilnosti, ki se zahtevajo, da je mogoče šteti, da ima subjekt lastnosti, ki so primerljive s KNPVP, in da je zato posebni investicijski sklad, ki je lahko upravičen do oprostitve plačila DDV iz člena 135(1)(g) Direktive o DDV, ta, da imajo udeleženci pravico do dobička ali nosijo tveganje, povezano z upravljanjem sklada. Povedano drugače, člani morajo nositi tveganje naložb (glej v tem smislu sodbe z dne 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees in drugi, C-424/11, EU:C:2013:144, točka 27; z dne 13. marca 2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, točka 59, in z dne 9. decembra 2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, točki 51 in 52).

43 V zvezi s tem je Sodišče pojasnilo, da člani pokojninske sheme ne nosijo tveganja, povezanega z upravljanjem investicijskega sklada, v katerega so bila združena sredstva te sheme, če pokojnina, ki jo prejema zaposleni, nikakor ni odvisna od vrednosti sredstev sheme in rezultatov naložb upravljavcev sheme, temveč je vnaprej določena glede na trajanje kariere pri delodajalcu in znesek plače, drugače od donosa, ki ga lahko pričakujejo osebe, ki kupijo enote v kolektivnem naložbenem podjemu, ki je odvisen od rezultatov naložb upravljavcev sklada v obdobju, v katerem imajo te osebe navedene enote (sodba z dne 7. marca 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees in drugi, C-424/11, EU:C:2013:144, točka 27).

44 Iz tega sledi, da je za ugotovitev, da član pokojninskega sklada nosi tveganje za zahtevane naložbe, nujno, da je pokojnina, ki jo prejema ta član, odvisna od naložb tega sklada, in to v obsegu, ki je primerljiv s tistim, v katerem so donosi imetnika enot premoženja kolektivnega naložbenega podjema odvisni od naložb tega podjema.

45 Da bi bilo torej mogoče pokojninski sklad šteti za posebni investicijski sklad, ki je lahko upravičen do oprostitve iz člena 135(1)(g) Direktive o DDV, mora biti tveganje, ki ga nosijo člani tega pokojninskega sklada zaradi naložb tega sklada, primerljivo s tveganjem imetnikov enot premoženja kolektivnega naložbenega podjema za sredstva, ki so jih vložili v zadnjenavedenem.

46 Ker se mora tako tveganje odražati v ravni pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov, je treba za ugotovitev, ali so člani pokojninskega sklada izpostavljeni tveganju, ki je primerljivo z imetniki enot premoženja v kolektivnem naložbenem podjemu, ugotoviti, da rezultati naložb pokojninskega sklada pomembno vplivajo na znesek pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov.

47 Ker je namreč donos, ki ga lahko pričakujejo imetniki enot premoženja kolektivnega naložbenega podjema, odvisen predvsem od rezultatov v obdobju, v katerem imetniki posedujejo te enote premoženja, od naložb tega podjema, kar takoj vpliva na vrednost navedenih enot premoženja, uporaba oprostitve za pokojninski sklad iz člena 135(1)(g) Direktive o DDV predpostavlja, da znesek pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov, ki se dolgujejo na podlagi zadevne pogodbe o pokojnini, ni zagotovljen, ampak je odvisen, primarno, pozitivno ali negativno, od rezultatov naložb tega sklada.

48 Da bi se ugotovilo, da je naložbeno tveganje, ki ga nosijo člani pokojninskega sklada, primerljivo s tveganjem, ki ga nosijo imetniki enot premoženja kolektivnih naložbenih podjemov, zneska pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov torej ni mogoče precej vnaprej določiti glede na trajanje delovne dobe pri delodajalcu in znesek plače vsakega člana. V zvezi s tem mora nacionalno sodišče ugotoviti, kot je generalna pravobranilka v bistvu navedla v točki 44 sklepnih predlogov, ali so pokojninske pravice in pokojninski prejemki v glavnem odvisni od rezultatov naložb zadevnega pokojninskega sklada.

49 V obravnavanem primeru predložitveno sodišče navaja, da se v pokojninskih shemah iz postopkov v glavni stvari pokojninske pravice in pokojninski prejemki načeloma izračunajo na podlagi referenčne pokojnine ali dohodkov iz zaposlitve in števila let zaposlitve vsakega člana, da njihova višina ni neposredno odvisna od rezultatov naložb pokojninskega sklada, da pa tudi ni zagotovljena. Strateška stopnja kritja naj bi omogočala ugotovitev, ali in v kolikšni meri se lahko članom dodelijo dodatki ali pa je treba zmanjšati pokojninske pravice in pokojninske prejemke. Tako se po mnenju predložitvenega sodišča rezultati teh naložb odražajo v znesku pokojnin. Poleg tega naj bi bilo tveganje za primanjkljaje in možnost presežkov porazdeljeno na vse člane.

50 Zdi se, da iz teh elementov izhaja, da je znesek pokojninskih pravic ali pokojninskih prejemkov v veliki meri vnaprej določen glede na trajanje delovne dobe pri delodajalcu in plačo vsakega člana. Poleg tega je sprememba tega zneska odvisna od strateške stopnje kritja, ki je opredeljena zlasti glede na sedanjo vrednost pokojninskih obveznosti. Čeprav se navedeni znesek lahko zniža ali poveča in se dodelitev dodatkov v nekaterih primerih v celoti financira z rezultati naložb pokojninskega sklada, se zdi, da je isti znesek odvisen od več dejavnikov, med katerimi se zdi, da rezultati teh naložb niso glavni dejavnik, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče ob upoštevanju vseh značilnosti zadevnih pokojninskih pogodb.

51 Poleg tega za ugotovitev, ali naložbeno tveganje, primerljivo s tveganjem imetnikov enot premoženja kolektivnega naložbenega podjema, nosijo člani pokojninskih skladov iz postopka v glavni stvari, ne zadostuje ugotovitev, da ti člani posamično ali kolektivno nosijo tveganje naložb takega pokojninskega sklada, pri čemer so izključene druge osebe ali subjekti. Čeprav imajo namreč te naložbe le majhen vpliv na znesek pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov, tveganje za člane ni primerljivo s tveganjem, ki ga imajo imetniki enot v kolektivnem naložbenem podjemu za premoženje, ki so ga vložili v zadnjenavedenem.

52 Če pa, nasprotno, tveganje naložb pokojninskega sklada pomembno vpliva na znesek pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov, dolgovanih na podlagi pokojninske pogodbe, ni pomembno, da je to tveganje porazdeljeno na vse člane tega sklada in da je zato njegov vpliv zmeren. Ta okoliščina namreč izhaja iz združitve navedenih sredstev in ne preprečuje, da se navedeno tveganje posamično prenese na pravice vseh članov istega sklada.

53 Prav tako, kar zadeva pokojninski sklad, kot naj bi bilo v zadevi C-640/22, nista pomembna število let za vzpostavitev pokojninskih pravic člana ali dejstvo, da je bilo obdobje vzpostavitve teh pravic v določenem trenutku prekinjeno. Kot je generalna pravobranilka navedla v točki 46 sklepnih predlogov, sta namreč pomembna le način, na katerega so pokojninske pravice in pokojninski prejemki zasnovani v pokojninski pogodbi člana, in obseg, v katerem so te pravice in ti prejemki odvisni od rezultatov naložb pokojninskega sklada. Dejstvo, da je pokojninski sklad prenehal obstajati ali da je zaradi svojega finančnega položaja obvezan prenesti svoja sredstva na nek drug subjekt, ne vpliva na obstoj naložbenega tveganja, ki ga nosijo člani tega sklada, razen če ta prenos vključuje prenos tveganja na tretji subjekt.

54 Tako bi lahko bilo v primeru stečaja pokojninskega sklada, ki pomeni skupno tveganje, ki ga je treba razlikovati od možnosti sprememb zneska pokojninskih pravic in pokojninskih prejemkov. V tem primeru mora nacionalno sodišče preveriti, ali je bila za zadevni pokojninski sklad vzpostavljena oblika državnega poroštva ali sistema pozavarovanja, da bi se ugotovilo, ali člani nosijo tudi tveganje, ki lahko privede do stečaja tega sklada.

55 Poleg tega ni izključeno, da lahko dejstvo, da je delodajalec neko obdobje postal porok za pričakovano vzpostavitev pokojninskih pravic, vpliva na pravice do pokojnine in pokojninske prejemke, ker lahko v tem primeru plačani prispevki privedejo do zneska zajamčene pokojnine, ki ni odvisen od rezultatov naložb zadevnega pokojninskega sklada, kar bi lahko izključilo obstoj zahtevanega tveganja, da bi bilo mogoče za ta sklad šteti, da je primerljiv s KNPVP. Vendar mora nacionalno sodišče, razen če je to jamstvo popolno, preveriti, v kolikšni meri rezultati teh naložb vplivajo na skupni znesek teh pokojnin.

56 Glede na zgoraj navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 135(1)(g) Direktive o DDV razlagati tako, da se lahko šteje, da člani pokojninskega sklada, ki v okviru kolektivne sheme pokojninskega zavarovanja izvaja pokojninsko pogodbo, v kateri so določene pokojninske pravice in pokojninski prejemki, katerih znesek, čeprav je določen na podlagi referenčne pokojnine ali dohodkov iz poklicne dejavnosti in števila let zaposlitve vsakega člana, se lahko razlikuje glede na rezultate naložb tega pokojninskega sklada, nosijo tveganje naložb le, če je ta znesek odvisen predvsem od rezultatov teh naložb. Za tako presojo nista upoštevna niti število let pokojninske dobe člana niti dejstvo, da je bila, kar zadeva določen pokojninski sklad, pridobitev pokojninskih pravic v določenem trenutku prekinjena. Dejstvo, da tveganje nastane posamično ali skupaj, zlasti v primeru stečaja, ali da je delodajalec v določenem obdobju jamčil za pričakovano pridobitev pokojninskih pravic, pa pomeni upoštevne dejavnike, ki kot taki niso odločilni.

Drugo vprašanje v zadevah C-640/22 in C-644/22

57 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v zadevah C-640/22 in C-644/22 v bistvu sprašuje, ali je treba člen 135(1)(g) Direktive o DDV v povezavi z načelom davčne nevtralnosti razlagati tako, da se za ugotovitev, ali je pokojninski sklad, ki ni KNPVP, lahko upravičen do oprostitve iz te določbe, ne zahteva le primerjava s takim podjemom, vendar je treba tudi presoditi, ali je glede na pravni in finančni položaj člana v razmerju do tega pokojninskega sklada navedeni sklad primerljiv z drugimi skladi, ki jih zadevna država članica, ne da bi ustanovila KNPVP, šteje za posebne investicijske sklade v smislu navedene določbe.

58 Iz točk 38 in 41 te sodbe je razvidno, da morajo države članice v okviru uporabe te oprostitve sklade, ki so KNPVP v smislu Direktive KNPVP, obravnavati kot posebne investicijske sklade in da je treba za posebne investicijske sklade prav tako šteti tiste sklade, ki – ne da bi bili kolektivni naložbeni podjemi v smislu te direktive – opravljajo enake transakcije ali so vsaj primerljivi s temi podjemi, tako da so z njimi v konkurenčnem razmerju.

59 Čeprav je treba oprostitev iz člena 135(1)(g) Direktive o DDV razlagati ozko, načelo davčne nevtralnosti in cilj olajšati vlagateljem vlaganje v vrednostne papirje prek naložbenih podjemov namreč zahtevata, da se ji zagotovi ves učinek (glej v tem smislu sodbo z dne 17. junija 2021, K in DBKAG, C-58/20 in C-59/20, EU:C:2021:491, točka 38 in navedena sodna praksa).

60 Natančneje, načelo davčne nevtralnosti nasprotuje temu, da se podobno blago ali podobne storitve, ki si medsebojno konkurirajo, z vidika DDV obravnavajo različno (glej v tem smislu sodbo z dne 3. februarja 2022, Finanzamt A, C-515/20, EU:C:2022:73, točka 43 in navedena sodna praksa).

61 Iz predloga za sprejetje predhodne odločbe je razvidno, da mora davčna uprava v skladu z dopisom državnega sekretarja za finance nekatere pokojninske sklade, ki izvajajo pogodbe o prispevkih, obravnavati kot posebne investicijske sklade v smislu člena 135(1)(g) Direktive o DDV.

62 V tem dopisu naj bi državni sekretar za finance menil, da je pokojninska shema z določenimi individualnimi prispevki posebni investicijski sklad zato, ker v bistvu člani v taki pokojninski shemi nosijo tveganje naložb. Poleg tega bi bilo mogoče nekatere pokojninske sheme z določenimi kolektivnimi prispevki šteti tudi za posebne investicijske sklade, kadar se pokojninske pravice pridobijo na način, ki je primerljiv s pridobitvijo takih pravic v pokojninskih shemah z določenimi individualnimi prispevki.

63 V tem okviru je treba člana pokojninskega sklada šteti za povprečnega potrošnika, na katerega se sklicuje predložitveno sodišče. V obravnavanem primeru mora torej to sodišče opraviti konkreten preizkus, da bi ugotovilo, ali so glede na pravni in finančni položaj tega člana v razmerju do pokojninskega sklada pokojninske pravice, pridobljene na podlagi pokojninskih pogodb, ki jih izvaja pokojninski sklad, kot so te iz postopka v glavni stvari, ki v skladu s predlogom za sprejetje predhodne odločbe pomenijo „pogodbe o pokojninskih prejemkih“, primerljive s pokojninskimi pravicami, pridobljenimi na podlagi pogodbe o „prispevkih“, ki jo izvaja pokojninski sklad, ki ga je država članica opredelila kot posebni investicijski sklad v smislu člena 135(1)(g) Direktive o DDV, za katerega je med drugim značilno, da člani nosijo tveganje naložb.

64 Glede na zgoraj navedeno je treba na drugo vprašanje v zadevah C-640/22 in C-644/22 odgovoriti, da je treba člen 135(1)(g) Direktive o DDV v povezavi z načelom davčne nevtralnosti razlagati tako, da se za ugotovitev, ali je pokojninski sklad, ki ni KNPVP, lahko upravičen do oprostitve iz te določbe, ne zahteva le primerjava s takim podjemom, temveč je treba presoditi tudi, ali je glede na pravni in finančni položaj člana v razmerju do tega pokojninskega sklada navedeni pokojninski sklad primerljiv z drugimi skladi, ki jih zadevna država članica, ne da bi ustanovila KNPVP, šteje za posebne investicijske sklade v smislu navedene določbe.

Stroški

65 Ker je ta postopek za stranke v postopkih v glavni stvari ena od stopenj v postopkih pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

1. Člen 135(1)(g) Direktive Sveta 2006/112/ES z dne 28. novembra 2006 o skupnem sistemu davka na dodano vrednost

je treba razlagati tako, da

se lahko šteje, da člani pokojninskega sklada, ki v okviru kolektivne sheme pokojninskega zavarovanja izvaja pokojninsko pogodbo, v kateri so določene pokojninske pravice in pokojninski prejemki, katerih znesek, čeprav je določen na podlagi referenčne pokojnine ali dohodkov iz poklicne dejavnosti in števila let zaposlitve vsakega člana, se lahko razlikuje glede na rezultate naložb tega pokojninskega sklada, nosijo tveganje naložb le, če je ta znesek odvisen predvsem od rezultatov teh naložb. Za tako presojo nista upoštevna niti število let pokojninske dobe člana niti dejstvo, da je bila, kar zadeva določen pokojninski sklad, pridobitev pokojninskih pravic v določenem trenutku prekinjena. Dejstvo, da tveganje nastane posamično ali skupaj, zlasti v primeru stečaja, ali da je delodajalec v določenem obdobju jamčil za

pričakovano pridobitev pokojninskih pravic, pa pomeni upoštevne dejavnike, ki kot taki niso odločilni.

2. Člen 135(1)(g) Direktive 2006/112 v povezavi z načelom davčne nevtralnosti

je treba razlagati tako, da

se za ugotovitev, ali je pokojninski sklad, ki ni kolektivni naložbeni podjem za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje, lahko upravičen do oprostitve iz te določbe, ne zahteva le primerjava s takim podjemom, temveč je treba presoditi tudi, ali je glede na pravni in finančni položaj člana v razmerju do tega pokojninskega sklada navedeni pokojninski sklad primerljiv z drugimi skladi, ki jih zadevna država članica, ne da bi ustanovila kolektivne naložbene podjeme za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje, šteje za posebne investicijske sklade v smislu navedene določbe.

Podpisi